

- Vyjmenovaná slova s y/ý po v:
vy, vysoký, výt; výskat, zvykat, žvýkat; vydra, výr, vyžle; povyk, výheň a slova s předponou vy-, vý-
vyvký

Slova příbuzná: (vy) vykat, vykání, (vysoký) vyšší, nejvyšší, výše, výška, výšina, vysočina, vyvýšenina, povýšit, převyšovat, zvýšit, Vyšehrad, Vysočany, Výškov, (výt) vyti, zavýt, (výskat) výskání, výskot, zavýsknout, (zvykat) zvyk, návyk, zvyknout, zvyklost, odvyknout, přivyknout, obvyklý, zlovyk, (žvýkat) žvýkání, žvýkáci, žvýkačka, přezvykovat, přezvýkavec, (vydra) vydří, ~~vydra~~, Povydrí, (výr) výří, vyžla, (vyžle) vyžlátko, Vyžlovka. (povyk) povykovat, povykování

Pozor na rozdíly v psaní těchto slov:

výt (pes vyje)	vít (splétat, např. věnec - vinout)
výr (pták)	vír (krouživý pohyb vzduchu nebo vody)
výskat (jásavě křičet)	vískat (probírat se někomu ve vlasech)
výška (vysoký)	vižka (věžička)
vysutý (vysunutý)	visutý (visící) např. most
vysel (semena)	visel (obraz)

U slov viset (na stěně), vidět, viklat, vítězit, vítat, vinout, vinit, vikýř, vidle, vidlička, vít, vichr, vichřice a jiných se v počáteční skupině vi-, ví- píše měkké *í*: toto vi-, ví- není předpona, nýbrž součást kořene slova.

- Vyjmenovaná slova s y/ý po z:
brzy, jazyk, nazývat; Ruzyně

Slova příbuzná: (jazyk) jazyček, jazykozpyt, jazykověda, jazykový, dvojjazyčný; (nazývat) vyzývat, vyzývavý, vzývat, ozývat se

Pozor na rozdíly v psaní těchto slov:

brzy (jako v slově hezky)	brzičko (přípona -ičko jako v slově kratičko, maličko)
nazývat se (mít jméno, název)	zivat (únavou, touhou po spánku)
	nazívat se (mnoho zivat)

B. V koncovkách přičestí minulého

O psaní i nebo y v koncovkách přičestí minulého rozhoduje mluvnická shoda s podmětem.

Je-li podmět v množném čísle; rodu mužského životního, píšeme v koncovce přičestí -i (*Chlapci zpívali*), je-li rodu mužského neživotního nebo rodu ženského, píšeme v koncovce přičestí -y (*Stromy kvěly. Divky tančily*). (Je-li podmět v množném čísle rodu středního, píšeme -a. Např. *Děvčata tancovala*)

Poznámky:

1. ~~Podměty v množném čísle, jako rodiče, koně a lidičky mají koncovky jako podst. jména neživotná, ale shodu mají jako tvary životné (Rodiče odešli. Kone se splašili. Ti lidičky nám pomáhali). Ale: v řetloci něžily, keně připraveny. Naproti tomu slovo den může mít v 1. p. množ. č. vedle tvaru dny i dni. V obou případech má shodu jako jméno neživotné (Dny se krátily. Dni se krátily).~~
2. Nesmí nás zmást, že některá podstatná jména rodu mužského, která mají v 1. p. mn. č. tvar životný, označují předměty neživé, např. *sněhuláci, strašáci, draci* (*Ti sněhuláci se nám povedli. V zemi stáli otrhaní strašáci. Papírovi draci létali dětem vysoko*).
3. Některá podstatná jména rodu mužského mohou mít v 1. p. množ. č. dvoji tvary: životné i neživotné (např. *slaneční i slanečky, ledoborci i ledoborce, mikrobi i mikroby, ukazatelé i ukazatele*). Podle toho se také řídí i a y v koncovce přičestí (*Slaneční byli uskladněni. Slanečky byly uskladněny. Ledoborci vypluli. Ledoborce vypluhly. Mikrobi se rozmnožili. Mikroby se rozmnožily. Na rozcestí stáli ukazatelé. Na rozcestí stáli ukazatele*).
4. Je třeba si dobře uvědomit skutečný podmět (základ rozvíteného podmětu) a rozlišovat případy typu *Davy diváků proudily na stadion* (podmět *davy*) a typu *Diváci proudili na stadion* (podmět *diváci*).
5. Ve větách s podmětem všeobecným (není ve větě uveden, ale rozumí se jim „nějacy lidé“) je shoda podle mužského rodu životného (*Čtenáři ho operovali*). Ve shodě s tím je také třeba rozlišovat případy typu *1. rozhlase se vysílaly zprávy* (slovo *zprávy* je v 1. pádě, je to podmět) a typu *1. rozhlase vysílali zprávy* (je tu všeobecný podmět, slovo *zprávy* je předmět ve 4. pádě).

6. Je nutné zdůraznit, že při určování shody přísudku s podmětem má rozhodující úlohu gramatický, nikoli přirozený rod podmětu. Přestože například spojení *Rychlé šípy* označuje chlapce, hrdiny románu pro mládež, měli bychom ve větě *Rychlé šípy vyhrály běžecký závod* řídit shodu podstatným jménem mužského rodu neživotného *šíp*.

Rovněž jako obtížné se může jevit řešení shody v případě názvů některých českých populárních skupin. Ve větě *Tři sestry vystoupily v našem městě již popáté* určujeme shodu podle podstatného jména ženského rodu *sestra*, přestože nejde o tři ženy, ale o kapelu tohoto jména složenou z mužských členů. Analogickým případem je shoda ve větě *Buty vystoupily na červencovém festivalu*.

Je-li mluvnický rod podmětu nejasný či nejednoznačný, uplatňuje se shoda podle smyslu, a to na základě kontextu, věcných znalostí, ale i úzu, např. u názvů hokejových týmů a populárních skupin. Doporučujeme proto psát:

Red Wings zvítězili v semifinále.
New York Rangers vyhráli desátý zápas.
Beatles vydali mnoho desek.
U2 vystoupili v nové sestavě.
Rolling Stones zahráli v Plzni.

7. Podstatné jméno *děti* je v množném čísle rodu ženského, proto píšeme *Děti ležely jako kosti ležely*.

8. Ve větách s podmětem slovně nevyjádřeným se přísudek shoduje s podstatným jménem, které nabývá platnosti podmětu na základě toho, že

a) je užito v oslovení (vyjádřeném 5. pádem podstatného jména), které věta obsahuje. Např. *Kam jste se, kluci, schovali?* — *Vážené posluchačky, byly jste již informovány o změněném začátku našeho pořadu?* — *To jste, děti, dělaly samy?*

b) je ho užito ve větě předcházející v jiném než 1. pádě. Např. *Vedoucí pomohl mladším chlapcům postavit stany, protože to nikdy nedělali* (tj. chlapci).

- c) V případech, kdy není mluvnický rod podmětu jednoznačný, uplatňuje se shoda podle smyslu. Např. *My jsme to věděli* (jde-li o muže). *My jsme to věděly* (jde-li o ženy).

Pro psaní i/y v přičestí minulém ve větách s několikanásobným podmětem platí celkem jednoduché základní pravidlo:

Je-li mezi členy několikanásobného podmětu také podstatné jméno rodu mužského životního, píše se v koncovce přičestí -i. Např. *Ženy, muži a děti spěchali ke koupališti. Žena a muž spěchali*.

Není-li žádný člen několikanásobného podmětu rodu mužského životního, píše se v koncovce přičestí -y. Např. *Ženy a děti spěchaly ke koupališti. Ženy i mladá děvčata se chystaly na módní přehlídku. Žena a dítě spěchaly*.

Poznámka:

Jen jsou-li všechny členy několikanásobného podmětu středního rodu v množném čísle, je v koncovce přičestí -a. Např. *Jehňata a kůzlata se spřátelila*. V jiných případech vedou podměty středního rodu ke koncovce -y. Např. *Jehňata a kůzle se spřátelily. Jehně a kůzla se spřátelily. Jehně a kůzle se spřátelily*.

Kromě uvedeného základního pravidla je možno uplatnit ještě jiné pravidlo, ale jen tehdy, stojí-li několikanásobný podmět až za přísudkem:

Koncovka přičestí se může řídit také rodem a číslem toho členu podmětu, který je nejbližší za přísudkem. Např. *Ke koupališti spěchaly ženy, muži i děti. Na dvoře zobaly zrní slepice, kuřata i kohout*. V těchto případech tedy můžeme podle prvního pravidla napsat v koncovce přičestí -i, podle druhého pravidla -y. Obojí způsob je správný. Ale pozor: např. ve větě *Ke koupališti spěchali muži, ženy i děti* je nutno podle prvního i druhého pravidla napsat v přičestí -i.

Poznámka:

Někomu se může druhé pravidlo zdát poněkud složité. Nemusi ho tedy využívat, i když je jeho užití často přirozenější. Nejde také jen o rozhodování mezi koncovkou -i a -y. Podle druhého pravidla se řídí tvar přičestí minulého např. ve větách *Na dvoře zobala zrní kuřata, slepice a kohout* a *Na dvoře zobal zrní kohout, slepice a kuřata*. Podle prvního pravidla by v obou těchto větách mělo přičestí minulé tvar *zobala*.

C. V koncovkách podst. a před. jmen

- Při psaní i/y po obojetných souhláskách v koncovkách podstatných a před. jmen se řídíme skloňovacími vzory
- Pozor: 3. a 6. pád vzoru *pan, předseda, soudce, ovi* (sousedovi, skočdopolovi...)

Chyby často vzniknou, když se zamění tyto tvary za tvary přídavných jmen přivlastňovacích, kde je zakončení -ovi/-oy složeno z přípony -ov- a z koncovky -i nebo -y (*tatinkovi přátelé, viděl tatinkovy přátele*).

- Pozor:

Některá přídavná jména tvrdá mají také jmenné tvary podle vzoru *mlád, mláda, mládo, mládi, mlády, mláda*. Tyto tvary se vyskytují jen v 1. pádě, zřídka ve 4. pádě. Mají je např. přídavná jména *mrtev, vědom, zvědav, hotov, laskav, bos, znám, pamětliv, živ, zdráv*.

Měkké i se zde píše jen v 1. pádě množného čísla rodu mužského životního. Rozlišujeme tedy např.:

Členové posádky jsou živi a zdrávi. (jako *mládi*) *Obě děvčata Obě trosečnice jsou živy a zdrávy*. (jako *mlády*) *Jsou zdráva*.

Psaní souhlasek párových

1. Na konci slov (před pauzou) se párové znělé souhlásky vyslovují jako neznělé a tím ve výslovnosti mizí rozdíl mezi *b - p, d - t, d' - t', h - ch, v - f, z - s, ž - š*, v přejatých slovech též *g - k*. Pravopis však k tomu nepřihlíží; na konci slov se tedy píšou písmena označující souhlásky znělé tam, kde se v jiném tvaru téhož slova nebo ve slovech příbuzných souhlásková znělá také vyslovuje, např. *had (hada), hod (hodit), hloh (hlohu), žab (žába), vítěz (vítěze), než (nežli), pod (pode); gong (gongu)* atd.
2. Skupina párových souhlasek se vyslovuje celá buď zněle, nebo nezněle, ale u označování jednotlivých hlásek se řídí podle toho, které hlásky jsou v jiných tvarech téhož slova nebo ve slovech příbuzných, např. *vézt (vezu), kavka (kavek), sjezd (sjezdu), lehký (lehounký)*.

Při rozhodování mezi dvojicemi písmen *b - p, d - t, d' - t', v - f, z - s, ž - š, h - ch* si můžeme pomoci jiným tvarem téhož slova nebo slovem příbuzným. Např.:

holub }	totéž slovo v různých tvarech	holub }	slova příbuzná
holuba }		holubi }	
holoubci }			
holoubek }	totéž slovo v různých tvarech		